

KLANŮNÍ MUDRC?

Převod materiálu
Pokorný Pavel

VSTUPNÍ VERŠ

Iz 9,2 Hospodine, celým svým srdcem ti vzdávám chválu, o všech divuplných činech tvých chci vypravovat.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Mi 5,1-4a

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

-příběh je svědectvím biblického univerzalizmu– v postavách mudrců (dosl. mágů) se naplňuje prorocké očekávání, že i pohané najdou v mesiášské době cestu k Bohu a vzdají mu úctu. Přetvořte si např. Iz 60,1-14 a srovnajte, kolik motivů i reálií v Matoušově vyprávění najdete. Tímto univerzalistickým rysem je završena i předchozí úloha (Iz 11,10), nyní ho ve svém vyprávění můžete podtrhnout. “Hvězdu, vycházející z Izraele, viděly národy v dalekých zemích a přicházely se Mesiáši poklonit.” (Tinie de Vries, Tím vše začíná, str. 195). Doporučujeme proto ve výkladu soustředit se pouze na verše 1-12.

- **mudrci – mágové** – jsou zřejmě pohanského pojetí moudrosti. Ve SZ je typem takového moudrého Bileám (Nu 22-24). V pohanském pojetí znamená moudrost co nejhlubší vhled do zákonitostí světa, vesmíru, přírody – proto má moudrost mágů blízko k astrologii. Ten, kdo má vhled do “mechanismu dění okolo”, nemůže ovšem dodat skutečnou naději – pouze poodhalit, jak to chodí. Ale právě takoví jsou uctíváni. Biblická moudrost naproti tomu vyrůstá z pokory, která nestaví na odhalení vesmírných či dějinných zákonitostí, ale na stále nové otevřenosti Božím nárokům, radám, příkázáním a zaslíbením (viz příběh o Šalomounovi, užitečné je též přečíst si např. P 1,20-33). Matoušův příběh je fascinující na jedné straně svou otevřeností vůči reprezentantům mimobiblického pohledu – nikterak se nad ně nepovyšuje. Zároveň ovšem ve chvíli, kdy poklekají před betlémským dítětem, klaní se tomu, který ztělesňuje moudrost hospodinovskou.

- **kde je ten právě narozený král?** – mágové, vedeni konvenční moudrostí, přišli do Jeruzaléma a zjišťují, že se octli ve slepé uličce. Jejich otázka čtenářem upozorňuje, že tváří v tvář narozenému Ježíši nevystačí s konvenční moudrostí či náboženskou zkušeností – ale musí se vždy znova tázat. Odpověď nalezne nikoli u krále – ale ve zvůli proroka. Že tato odpověď zazní zprostřed Herodova paláce, patří k ironii dějin spásy – i tak se Hospodin smíje nad mocným, kteří chtějí mít všechno ve své režii (Ž 2)

-**Herodes** – dostal po zprávě o zjištění mudrců strach jako mnozí jiní diktátoři. V atmosféře strachu udržoval i Jeruzalém: když se znepokojí Herodes, znepokojí se i celý Jeruzalém (v. 3), když Herodes rozkáže, zaleknou se učením i prostí. Zároveň Herodes jedná jako obratný diplomat. Z mudrců si chtěl udělat elegantním způsobem

vyzýváte, kteří by poslouchali jeho plánem. Pravověrní židé neměli Heroda rádi, protože byl cizinec – Idumejec. Ze strachu řekli vše, co vřekli, ačkoli znali jeho ukrutnost. Nadějná zvěst proroků (Mi 5,2nn) se tak stala informací, která má vládci posloužit v jeho nekalém plánu.

-hvězda – nově objevená hvězda znamenala v astrologickém pojetí zrození krále. Řetěť si však má vzpomenout na "hvězdu z Jákoba" (Nu 24,17). Ta se – jako zaslíbení od Hospodina – ukázala mágovi Bileámovi – ta vede mudrce i řetěť k rozpoznání, kdo je pravý král. Jako správná odezva Božího jednání "jde před nimi" – rází jim cestu.

-radost – je jedním ze způsobů, jak reagují ti, které zasáhlo vánoční evangelium. Mudrci se ovšem neradují z toho, že vidí Ježíše, ale že opět vidí hvězdu (v.10) a našli dobrý směr. Ježíši pak vzdávají úctu, klaní se mu. Základní lidskou odpovědí na Boží zavolání nebo na setkání s Ježíšem není pouze radost, ale také úcta, bázeň, údiv.

- pokleknutí – není jen formální zdvořilost, mudrci "padli na zem". Vzdávají královskému dítěti (Iz 11,6nn) počtu jako tomu, v němž rozpoznávají boží přítomnost. Vypravěč ovšem nechce, abychom si představovali dítě se svatozářím – jde o paradox – v bezmocném dítěti, které bude zanedlouho Josef zachraňovat před Herodovým hněvem – je nablízku Boží sláva a moudrost a záchrana. Tento "**bláznovský**" **rys víry** vidíme již u Abrahama, soudce a proroků, ale mluví o něm např. i žalmista: "Ústy nemluvíš a kojenců jsi vybudoval mocný val.." (Ž 8,3)

2. ÚSKALÍ TEXTU

- nebojte se odvahy, s jakou Matouš uvádí na scénu evangelia reprezentanty pohanské moudrosti. Kdykoli křesťané zapomněli na tento univerzalistický rys víry, stali se propagátory tvrdé ideologie a ztratili zájem evangelia. Odmítali pak přiznat váhu tím lidem, kteří sice jméno Hospodinovo neznali, ale svou vlastní moudrostí a touhou po poznání Mesiáše předešli vzdělané náboženské funkcionáře a pracovníky. (Tehdy to byli kněží a zákoníci, později se k nim přidali křesťanští kněží a zákoníci.)

-moudrosti čeho mudrci bychom neměli spojovat jen s hvězdařskou a **astrologickou** učeností. V horoskopech, jak sice připomíná i hlubinná psychologie, je uloženo kolektivní vřdomí lidstva, ale nakládání s tímto kolektivním vřdomím je svévolné a nebezpečné. Vytváří se tak vřlověku představa, že určité životní období jsou neodvolatelně poznamenána štěstím nebo neštěstím, že lidé narození v určitém znamení mají nutně určité dané charakterové vlastnosti. Tento fatalismus (víra v předurčenost lidského osudu) vede řastokrát k omlouvání zjevných provinění proti lidskosti. S tímto fatalismem bojovali již proroci (Jr 10,1n). Na astrologii se můžeme dívat jako na rezervoár zkušeností pro psychologa. Pro rozhodování víry nemá fatalismus váhu a význam. Mudrci se na své cestě potěbují setkat s prorockou zvěstí (prostředkovanou "písmáky" na Herodovo dvoře). Ta je teprve správně nasměruje (v.9).

- někteří astronomové se snaží zkombinovat novozákonní "historické" údaje s prěbhem hvězdných drah a "vypoříst" tak přesné datum Ježíšova narození. Je potřeba upozornit dítě, že to nejde. Jednak proto, že jednotliví evangelisté nepřítí nějaký harmonogram událostí kolem narození Ježíše Krista, jednak proto, že jim o přesné datum narození prostě vřbec nejde. Vřdci, kteří evangelia berou jako informace k vypořtení data Ježíšova narození, si pořínají značně nevědecky, používají evangelia k němu jinému, než bylo napsáno. Nejpresnějšími souřadnicemi hvězdy z přěbhu je Nu 24,17. Tady je potřeba pátrat, chceme-li se o poselství přěbhu dozvědět co nejvíce.

- lidové podání, které mluví o “třech králich”, nemá v textu přímou oporu. Odvozuje se pravděpodobně od potu dar? (v. 12). Sami si můžete zvolit, jestli budete vyprávět o velké výpravě mudrc?, nebo o zástupcích, kteří “hůřící moře pronášejí” (Iz 60,5) reprezentují.

3. METODICKÉ POKYNY

Na začátku můžete dětem obrázků ukázat a ptát se jich, kam podle nich kdo dojde. Vyprávění potom mohou sledovat se zájmem, zda hádali správně. Když po vyprávění najdou a barevnými tužkami vyznačí příslušné cesty, můžete o obrázku dál mluvit: Proč jsou ty cesty tak klikaté? Je tu nějaká přímá cesta? Kdo vstoupil, kde je cíl? Došel tam ten, kdo ho znal? Jak to, že tam nedošli ti, kdo cíl znali, ale ti, kdo původně mířili úplně jinam? Stačí bibli dobře znát?

4. POMŮCKY

obrázky dar?, které přinesli mudrci.

Další pracovní listy naleznete v: Zdeněk Šorm, Pracovní listy Evangelia ?. V/I nebo *Pracovní listy Skutky: Putování za hvězdou* (2 listy na jednom mají děti hledat v labyrintu cestu za hvězdou, na druhém pak domalovat tři mudrce u cíle, ke kterému je hvězda přivedla)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

Otázka pro mladší a střední školní věk:

Už jste se koukali na hvězdy? Proč na ně lidé koukají?

(Nechte děti vyjmenovat různé příhody spojené s prohlížením noční oblohy. Během vyprávění můžete upozornit, které z nashromážděných motivů odrážejí postoj mágo, které mají blíže k biblické hvězdě?)

Otázka pro starší školní věk:

Kdo je dnes všeobecně uznáván za moudrého člověka? (učitelé, profesori, vědci, spisovatelé, politici, lékaři aj.)

Nechte děti, aby samy vytypují různé postavy, a potom s nimi hovořte o tom, zda jsou to lidé sebejistí, kteří mají ve všem jasno, nebo spíše hledající a otevření. Mluví někdo z nich o tom, že k životu je potřeba ještě něčeho víc, než co on sám zná?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

Můžete vyprávět také podle Tinie de Vries, Tím vše začíná, str 196-197. Vypravěčka se dobře soustředí na základní motiv, oslavu narozeného mesiášského dítěte představiteli dalekých pohanských národů

I. Motivace – rozhovor o hvězdách

II. Mudrci v daleké zemi pozorují hvězdy a narazili na novou hvězdu

III. Výprava do neznámé země za hvězdou

IV. Jeruzalémský královský palác není ještě cílem cesty

V. Herodesova nejistota a oznámení o místě Betlém?

VI. Pocta narozenému králi

b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk

Soustřeďte se též na vyprávění o mudrcích. Motivační rozhovor vám pomůže rozvíjet obzor k necírkevním lidem, odtamtud můžete pak „přivést na scénu mudrce“. V případě, že děti budou příběh znát, přidejte další biblické souvislosti – hvězda (Nu 24), přicházející „sláva národů“ (Iz 60) a j.

I. Motivace – rozhovor o vážených nekřesťanech

II. Matouš chce vyjádřit, že Ježíš přišel jako slíbený král pro všechny, a proto uvádí na scénu mágy od východu

III. Příchod mágů do Jeruzaléma a jejich otázky

IV. Herodesovo zneklidnění a odpověď zákoníků

V. Hvězda potvrzuje směr, ukázaný prorockou zvěstí

VI. Pocta a dary narozenému mesiáši

VYPRÁVĚNÍ

TŘI KRÁLOVÉ?

Určitě znáte vyprávění o tom, jak se Ježíšovi v jeslích přišli poklonit tři králové. V žádném betlému nemohou chybět. Hned si jich všimnete. Královské koruny, zdobené pláště. A patří k nim ještě velbloudi nebo koně. Práce na takových krásných figurkách musela trvat každého tvůrce betléma, malíře nebo řezbáře. Před Ježíšem Kristem se v pokoře sklánějí i králové a vladaři. Obraz betléma je poselstvím: Boží Syn je mocnější než nejmocnější lidé. (Ta jeho moc je však jiná a zatím skrytá.)

Určitě znáte to vyprávění o třech králich. Jenže dnes otevřeme Bibli, nalistujeme evangelium podle Matouše (2.kapitulu) a podíváme se do něj důkladně. A řeká nás překvapení – je to vůbec ten známý příběh? Hned v prvním verši zjistíme: nebyli tři a nebyli králové! O kom je zde tedy řeč?

MUDRCI A MÁGOVÉ

Bible říká, že to byli mudrci a mágové. Vědci, učenici, badatelé. Také vyznavaři nějakého východního náboženství a jeho znalci a snad kněží. Docela jistě vzdělání, učené muži. A docela jistě lidé, kteří nepatřili k Božímu lidu. Byli pohané. Jak se stalo, že zrovna tihle lidé vyhledali Ježíše?

VIDĚLI HVĚZDU

Jak se to stalo, úplně přesně nevíme. Najednou se objevili v Jeruzalémě a vyptávali se: „Kde je ten nově narozený král Židů? Viděli jsme jeho hvězdu a přišli jsme se mu poklonit.“ Viděli hvězdu a asi neobjevnou. Tihle lidé se pozorováním hvězd zabývali. Na hvězdy, na celý vesmír byli odborníky. Ale najednou viděli hvězdu, které nerozuměli. Najednou jim jedna hvězda zvláštně zazářila. Některá vyžářovala, možná se nedala spočítat, nedala se zařadit do obrazu vesmíru, který znali. Nevíme, jestli byla nápadná, velká, nebo čím je vlastně zaujala. Také nevíme, jak přišli na to, že má tahle hvězda něco společného s nově narozeným králem Židů. Víme jen, že (kupodivu!) opustili své pracovny, své domovy, svá známá místa, a vydali se na cestu, kterou jim hvězda ukazovala. A tak přišli (kupodivu!) do země izraelské, která nebyla ani velká ani nijak významná.

NEPOKOJ V JERUZALÉMĚ

Příchod neznámých pohanských učenců vyvolal v Jeruzalémě rozruch. Mluvili o nezvyklých věcech, nad kterými se tady nepřemýšlelo, všímali si úkazů na obloze, kterým nikdo nevěnoval pozornost, a hlavně kladli divné otázky – ptali se na nového krále, který tu prý někde je. Jenže nikdo o tom nic nevěděl a ani nic takového neřekl.

Nejvíce se znepokojil král Herodes. Už dříve něco zaslechl o králi spravedlnosti a pokoje, který se náhle objeví a zvíťazí nad těmi, kdo vládnou lži, strachem a bezprávím. Což byl Herodes v případě. Herodes dosud většinou o tom králi nevěnoval moc pozornosti. Považoval je za výmysly, zbožná přání několika snílků. Teď se však přece jen zarazil. Že by hvězda spatřená pohanskými učenici souvisela s tímto Božím Králem, zvaným též Pomazaný (neboli hebrejsky Mesiáš a řecky Kristus)? Toho se Herodes bál. Potřeboval se dozvědět víc. Zavolał proto židovské učence znalé Písem a proroctví a vyptával se: „Povězte, co víte o příchodu Mesiáše? Jak se má ten Kristus objevit? Kde se narodí?“

VELKÁ VĚC NA MALÉM MÍSTĚ

Znalci Písma (vlastně Starého zákona) probírali všechno, co izraelští proroci povědli o králi spravedlnosti a pokoje. Až našli slovo z proroka Micheáše: „A ty Betléme v zemi judské, zdaleka nejsi nejmenší mezi knížaty judskými, neboť z tebe vyjde vévoda, který bude pastýřem mého lidu, Izraele.“ – Rozumíte tomu? Jim to bylo docela jasné. Betlém je maličké město v judské krajině, nedaleko od Jeruzaléma – a přece jeho jméno se bude připomínat nad mnohá jiná, větší města. Vždyť odtud bude pocházet ten, který povede svůj lid („vévoda“). Ten, který bude lid chránit a o něj pečovat jako pastýř o své stádo. Chránit jej Slovem pravdy a pečovat o něj Slovem milosti. Znalci Písma pravili: „Tehle vévoda a pastýř, o kterém mluví prorok, to je ten král spravedlnosti a pokoje, Mesiáš neboli Kristus. Bude z Betléma! V Betlémě se narodí – jako kdysi král David. Bude z Davidova rodu, takže se mu dokonce říkat David v Syn.“ A jiní ještě dodali: „O tom králi a o hvězdě se mluví dokonce už v knihách Mojžíšových!“

HERODES – ŠELMA A POKRYTEC

Znalci Písma dál listovali prorockými knihami a dohadovali se, jak tomu všemu správně rozumět. Ale Herodes vzal slovo z proroka Micheáše vážně. Rozhodl se, že Mesiáše dá zabít dříve než vyroste, chopí se moci a Heroda svrhne. Teď jde o to, říkal si Herodes, Mesiáše nenápadně vypátrat a rychle odstranit, než přitáhne zájem lidí a než si získá podporu. Nechal si tedy zavolat ty pohanské učenice a listivě se vyptával: „Kdy to asi tak bylo, co jste poprvé spatřili tu hvězdu? Před měsícem? Před půl rokem? Podle znalce svatých Písem by se měl Mesiáš narodit v Betlémě. Jeďte tedy do Betléma, najděte ho a pak mi dejte vědět, kde je. Chci bych se mu také jít poklonit.“ Učenici vzali slova proroctví vážně. I když je možná trochu překvapilo, že tak významná věc jako narození krále spravedlnosti a pokoje se odehrává v malém městě v malé zemi. Herodovu zákeřnost neodhalili.

SETKÁNÍ S JEŽÍŠEM

Mudrci šli podle návodu proroka – a znovu spatřili hvězdu! Zaradovali se, že se prorocké slovo shoduje s jejich pozorováním. Zaradovali se, že se mohou ve svém životě setkat s Mesiášem. Nevadilo jim, že přicházejí do obyčejného domu, kde leží malé dítě jménem Ježíš. Uvěřili, že Pán Bůh sám tady začíná své dílo záchrany člověka. Uvěřili, že Bůh Izraele je i jejich Bohem. Že Boží moc je skrytá přítomná v dítěti, které v Betlémě našli. Že se v něm Bůh projevuje na tom dítěti – v jeho životě, na jeho cestě. Aby lidé mohli Boha poznat. Aby se i oni, pohané, s ním mohli setkat. Kvůli nim přišel, kvůli nim je tady.

S radostí a s úžasem padli na zem, klaněli se tomu dítěti – a jako svému králi, jako svému pánu mu odevzdali dary. Zlato, kadidlo a myrhu. O zlatě určitě víte, že je dnes a vždycky bylo drahé. Možná vás překvapí, že zrovna tak vzácné a cenné bylo i kadidlo. Ať se to podle názvu nezdá, kadidlo je tuze voňavé. Jako smůla, jako pryskyřice. Kadidlo a myrha se užívaly v chrámu, v tom izraelském i v těch chrámech východních. Možná, že mudrci měli v Betlémě malou bohoslužbu. Bohoslužbu vděčnosti, víry a naděje.

Herodovi nic neřekli. Bylo Božím řízením, že se do své země vrátí jinou cestou.

MODLITBA

Pane Bože, je to tvoje úžasné dílo, že se u Ježíšových jeslí setkávají lidé zblízka i z dálky, ti, kdo se narodili a vyrostli v lidu Božím, i ti, kdo teprve p?icházejí, že se tu setkávají neu?ení i u?ení, jako t?eba pastý?i a mudrci. Bože, pomoz nám svým Duchem, a? i naše církve je takovým místem setkání, jakým byl Betlém. Pane Ježíši Kriste, bu? uprost?ed nás. Amen

(7). PODN?TY PRO ROZHOVOR

- promlouvají i k nám dnes hv?zdy? Co všechno m?že dnes lidem ukazovat cestu do Betléma?
- co nakonec ukázalo mudrc?m cestu do Betléma?
- víte, pro? se říká, že byli t?i? Je to napsáno v biblickém p?íb?hu samotném?
- pro? dnes lidé cestují do Betléma?
- už jste slyšeli, že n?kdo odmítl názor n?jakého ?lov?ka s tím, že “je nev?íci” (není k?es?an atd.)? M?žeme odmítat postoje a názory jiných, jen proto, že se nehlásí jako k?es?ané?
- nejsou n?kte?í myslitelé, spisovatelé a noviná?i také na cest? ke Kristu? M?žeme si vážit jejich práce? M?žeme si vážit práce t?ch, kdo se neprohlašují za k?es?any?
- byl n?který diktátor tak mocný a schopný, že natrvalo prosadil všechny své plány?
- vzpomenete si, v kterých biblických p?íb?zích se objevuje scéna s klan?ním? Myslíte, že n?jak s dnešním p?íb?hem souvisejí? (nap?. Josef a jeho brat?i, královna ze Sáby a Šalomoun aj.)

Odkaz na pracovní list

[V2 Klan?ní mudrc?](#)

[V2 Klan?ní mudrc?](#)

Odkaz na píse?

[Svítá nový den \(SV316\)](#)

[Vyrostete z ko?en? proutek \(SV42\)](#)

[Sláva, haleluja \(SV54\)](#)

[Tomu, kdo pro žal hlavu v?ší, na nebi hv?zda zá?í](#)

[Ó Pane, smiluj se nad námi](#)

[Své, Bože, soudy dávej Králi \(EZ72\)](#)

[Vítr se ztíší, p?estane bou?it mo?e](#)

[Váno?ní \(Jsem zde na zemi poutníkem\) \(SV133\)](#)

[Ó k?es?ané všichni v radostném plesání](#)

Cílová skupina

[Starší školní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 2](#)

Biblický odkaz (kat)

[Matouš 2,1–23](#)